

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας η νότια Ευρώπη έχει βιώσει εκτεταμένη οικονομική, πολιτική και κοινωνική αναστάτωση, σχεδόν υπαρξιακού χαρακτήρα. Η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία, έχοντας πληγεί από την κρίση της Ευρωζώνης και τις συνέπειες της Αραβικής Άνοιξης, αντιμετωπίζουν άδηλο μέλλον. Αυτή η έκθεση εξετάζει τις προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η νότια Ευρώπη και επιδιώκει να διερευνήσει τα πιθανά οφέλη τα οποία θα μπορούσαν να αποκομίσουν τα κράτη της περιοχής αν προχωρήσουν σε μια πιο στενή συνεργασία και αναπτύξουν κοινές πολιτικές στα πεδία της μετανάστευσης, της θαλάσσιας ασφάλειας, της ενέργειας και της άμυνας.

Μέσω διαφορετικών προσεγγίσεων, όλοι οι συντελεστές συμφωνούν στην ανάγκη για «περισσότερη Ευρώπη», αλλά υποστηρίζουν ότι περαιτέρω ενοποίηση απαιτεί αλληλοσυνδεόμενες πρωτοβουλίες και συνολικές προσεγγίσεις. Πρώτον, τα κράτη της νότιας Ευρώπης πρέπει να ξεπεράσουν τους δισταγμούς τους ως προς τη χρησιμοποίηση των ήδη υπαρχόντων μηχανισμών της ΕΕ, οι οποίοι προσφέρουν σημαντικά οφέλη στα πεδία της θαλάσσιας ασφάλειας, της ενέργειας, της άμυνας και της μεταναστευτικής πολιτικής. Παράλληλα, τα κράτη της βόρειας Ευρώπης πρέπει να αποφύγουν την επιδείνωση της διαίρεσης ανάμεσα σε Βορρά και Νότο, καθώς και να εκτιμήσουν περισσότερο τα ευρύτερα οφέλη που θα προκύψουν για το σύνολο της ΕΕ από μια ευημερούσα νότια Ευρώπη. Χρειάζεται να διευκολύνουν διαδικασίες με τις οποίες οι χώρες της νότιας Ευρώπης θα καταστούν ικανές να «αυτοβοηθηθούν».

Η ιστορική ανάλυση της Pedaliu ανάγει τα αρχικά στάδια της εξέλιξης της «νότιας Ευρώπης» ως μιας πολιτικής οντότητας στους τελευταίους δύο αιώνες. Επαληθεύει τον βαθύτερο συλλογισμό αυτής της έκθεσης, ότι η πιο πρόσφατη κρίση είναι ένα ακόμα στάδιο στη συνεχιζόμενη εννοιολογική διαδικασία της «ευρωπαϊκής του Νότου». Βασιζόμενος σε αυτή τη συζήτηση, η Wolff ισχυρίζεται ότι η νότια Ευρώπη πρέπει να οικοδομήσει πάνω στα γεωγραφικά της πλεονεκτήματα επανακτώντας την επιρροή της στην περιφέρεια της αραβικής νότιας Μεσογείου, υποστηρίζοντας ειλικρινείς διαδικασίες εκδημοκρατισμού, ερχόμενη σε επαφή με νέες πολιτικές δυνάμεις και ενθαρρύνοντας περαιτέρω ενοποίηση της νότιας Μεσογείου.

Ο De Grawe δίνει έμφαση στο πώς η οικονομική κρίση στη νότια Ευρώπη έχει μετατραπεί σε ένα κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα. Αναπτύσσοντας το επιχείρημα ότι η λιτότητα έχει αγγίξει τα όρια της αποτελεσματικότητάς της, υποστηρίζει ότι τα ηγετικά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης πρέπει να υιοθετήσουν μια πιο «συμμετρική» μακροοικονομική πολιτική. Στην πράξη, τα έθνη-δανειστές πρέπει να μοιραστούν το κόστος της δημοσιονομικής προσαρμογής μέσω της τόνωσης των οικονομιών τους ούτως ώστε τα κράτη της νοτιοευρωπαϊκής περιφέρειας να κατορθώσουν να μειώσουν το εξωτερικό τους χρέος. Οι Teixeira, Pinto και Codner ερευνούν τις πτυχές των ζητημάτων ασφάλειας της οικονομικής κρίσης, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους αντίστοιχα στις αμυντικές δαπάνες και τη θαλάσσια ασφάλεια. Σε μια εποχή λιτότητας, «το να κάνεις περισσότερα με λιγότερα» έχει καταστεί αναγκαίο τόσο σε εθνικό όσο και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Codner, πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, υπογραμμίζει την έμμεση εξάρτηση της βόρειας Ευρώπης από τη θαλάσσια ασφάλεια της Μεσογείου και υποστηρίζει ότι η πρώτη πρέπει να πράξει περισσότερα για να υποστηρίξει, μέσα στα πλαίσια της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, τη νότια Ευρώπη.

Ο Coats εξετάζει το ενεργειακό δυναμικό της περιοχής – έναν τομέα ο οποίος μερικές φορές προβάλλεται ως ο σωτήρας των οικονομιών της νότιας Ευρώπης. Ενώ αναγνωρίζει ότι τα γεωπολιτικά οφέλη ενός πιθανού ενεργειακού ρόλου για τη νότια Ευρώπη είναι σημαντικά και δεν μπορούν να αγνοηθούν, συμπεραίνει ότι δεν πρέπει να προσδοκάται πως ο ενεργειακός τομέας θα αποτελέσει την ατμομηχανή της οικονομικής ανάκαμψης της περιοχής – τουλάχιστον στο ορατό μέλλον.

Η οικονομική κρίση και η Αραβική Άνοιξη έθεσαν στο επίκεντρο τις μεταναστευτικές πολιτικές των κρατών του «μαλακού υπογάστριου» της Ευρώπης. Η Triandafyllidou καταδεικνύει ότι τα κράτη της νότιας Ευρώπης, παρότι αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις, δεν έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους προκειμένου να διαχειριστούν τα μεταναστευτικά ρεύματα. Σε μια περίοδο δημοσιονομικής λιτότητας, η διακρατική συνεργασία δεν πρέπει να περιορίζεται απλώς στην ενίσχυση της ασφάλειας των εξωτερικών συνόρων, αλλά οφείλει να περιλαμβάνει ρεαλιστικές προσεγγίσεις απέναντι σε πληθυσμούς ήδη εγκατεστημένους στην περιοχή: η από-νομιμοποίηση μεταναστών που έχουν εγκατασταθεί εδώ και πολλά έτη στην περιοχή ίσως προκαλέσει στο μέλλον σημαντικότερα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Συνεπώς, η περιφερειακή μεταναστευτική πολιτική χρειάζεται να λειτουργεί μέσα σε ένα βελτιωμένο πλαίσιο που να σέβεται τα δικαιώματα και την ευημερία των μεταναστών στην Ευρώπη.

Οι προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η νότια Ευρώπη απαιτούν μια συνολική απάντηση σε μια γκάμα ερωτημάτων που αφορούν συγκεκριμένα πεδία πολιτικής, τα οποία υπογραμμίστηκαν σε αυτή την έκθεση. Η ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης στα προβλήματα της περιοχής παρέχει τη δυνατότητα στην ΕΕ να συλλάβει μια νέα αφήγηση και να θέσει τα θεμέλια μιας διατηρήσιμης συνεργασίας Βορρά-Νότου. Αναμφισβήτητα, η υιοθέτηση μιας τέτοιας προσέγγισης αποτελεί μια μακροχρόνια διαδικασία. Ωστόσο, οι δυνατότητες για συνεργασία θα ωφεληθούν την Ευρωζώνη και συνολικά την ΕΕ, απολήγοντας σε μια ΕΕ περισσότερο συνεκτική και ενισχυμένη πολιτικά. Αυτή η έκθεση συνιστά ένα σημείο εκκίνησης. ■